Luttenbergstraat 2
Postbus 10078
8000 GB Zwolle
Telefoon 038 499 88 99
Fax 038 425 48 88
overijssel.nl
postbus@overijssel.nl

KvK 51048329
IBAN NL45 RABO 0397 3411 21

Inlichtingen bij
dhr. J.E. Nijkamp
telefoon 038 499 99 18
je.nijkamp@overijssel.nl

Aan:
Provinciale Staten van Overijssel
Gemeenteraad Enschede

i.a.a.:
het college van GS van Overijssel
het college van B&W van gemeente Enschede

Onderwerp: Reactie klankbordgroep op Evaluatie Technology Base

Beste leden van de gemeenteraad en van Provinciale Staten,

De afgelopen periode is, in opdracht van de colleges van GS van Overijssel en van B&W van Enschede (hierna: opdrachtgevers), een tussentijdse evaluatie uitgevoerd van de gebiedsontwikkeling Technology Base (TB) met daarin de rol van opdrachtgevers en de behaalde resultaten. Het onderzoek is uitgevoerd door bureau Berenschot. Om als Provinciale Staten (PS) en gemeenteraad (raad) betrokken te zijn bij de evaluatie is een klankbordgroep ingesteld bestaande uit raads- en statenleden. In voorliggende brief informeer ik u over de rol die de klankbordgroep heeft gespeeld bij de evaluatie. Daarnaast doet de klankbordgroep een aantal aanbevelingen/adviezen ten behoeve van het vervolgtraject.

Inleiding
In 2020 zijn PS en raad geïnformeerd over het voornemen van opdrachtgevers om hun rol in TB evenals de behaalde resultaten te evalueren. Het beeld daarbij was dat een strategische evaluatie bijdraagt aan een gezamenlijke oriëntatie op de toekomst van TB en het doel van de evaluatie was inzicht krijgen in de te maken keuzes over de resterende opgave van TB.
Raad en PS zijn in de gelegenheid gesteld aandachtspunten aan te reiken voor de te onderzoeken vragen; in Overijssel is dat gebeurd op 26 mei 2021 in de Commissie Bestuur & Financiën, in de raad van Enschede op 7 juni 2021.
In september 2021 zijn raad en PS door opdrachtgevers geïnformeerd over de definitieve onderzoeksvragen en hebben opdrachtgevers aangegeven PS en de raad tegemoet te komen in hun wens betrokken te worden bij de uitvoering van de evaluatie.

Vervolgens is er vanuit PS een agenderingsverzoek gekomen om de opzet van de evaluatie TB te bespreken met opdrachtgevers en met de gemeenteraad van Enschede. Hiertoe is op 11 november 2021 een gezamenlijke commissievergadering georganiseerd. In die commissievergadering is door een meerderheid van de woordvoerders geconcludeerd dat het wenselijk is om een klankbordgroep in te stellen bestaande uit raads- en statenleden. Deze klankbordgroep zou tot doel moeten hebben te sparren met de onderzoekers die de evaluatie uitvoeren over met name de aanpak van de evaluatie, de formulering van de onderzoeksvragen en wijze waarop externen een plek krijgen in de evaluatie. Afgesproken is dat de klankbordgroep geen ‘formele’ status van een commissie krijgt en beperkt van omvang is. De klankbordgroep is gestart in de volgende samenstelling:

Vanuit PS:	**Vanuit raad:**
Manouska Molema	Arjan Brouwer
Annemieke Wissink	Barry Overink
Ben Eshuis	Margarita Jeliazkova
Frederik Tattersall	Margriet Visser
	René Kreeft

Arjan Brouwer, René Kreeft en Margarita Jeliazkova hebben na de gemeenteraadsverkiezingen afscheid genomen als raadslid en daarmee als lid van de klankbordgroep. Zij zijn vervangen door Maschja Baas en Nicole Workel.

Vanuit de griffies is de klankbordgroep ondersteund door Renée Wiggers en Hans Nijkamp (Overijssel) en door Dogan Kosar (Enschede).

Met uitzondering van de eerste bijeenkomst zijn de ambtelijke projectleider (Anneloes Brunt) en de onderzoekers van Berenschot ook aanwezig geweest bij de bijeenkomsten van de klankbordgroep.

Taakuitoefening klankbordgroep
De klankbordgroep is (in 2022) vier maal bijeen geweest: 12 januari, 02 maart, 12 mei en 14 juli. Omdat de evaluatie in uitvoering was, is besloten om de bijeenkomsten en vergaderstukken van de klankbordgroep niet openbaar te publiceren. Om toch zoveel mogelijk transparant te zijn naar raad en PS, is afgesproken de besluitenlijsten van de bijeenkomsten van de klankbordgroep wel toe te sturen aan de betreffende woordvoerders (met een afschrift naar de betrokken portefeuillehouders van opdrachtgevers).

Hieronder volgt, samengevat, een weergave van hetgeen is besproken in de klankbordgroep.

Eerste bijeenkomst (12 januari 2022)
In de eerste bijeenkomst heeft de klankbordgroep gesproken over haar doelstelling, verwachting en werkwijze en heeft zij voor haarzelf de volgende rollen gedefinieerd:
- meedenkfunctie
- procesbewaker
- leveren van bouwstenen (en advies) voor het voeren van politiek debat
- toezien op oplevering van een volledig en kwalitatief goed evaluatierapport met daarin onder andere:
  * reflectie op naleving van ‘rapport Wientjes’ (‘wat is waarom wel of niet gelukt’?)
  * reflectie op governance (was er voldoende tegenwicht/reflectie?)

Error: Reference source not found2

Voorts is besloten om opdrachtgevers te vragen inzicht te krijgen in de uitvraag die is gedaan aan de bureaus. Naar aanleiding van de gezamenlijke commissievergadering op 11 november, is door opdrachtgevers immers toegezegd dat de klankbordgroep ruimte heeft om nog te reflecteren op de opdrachtformulering zoals die in de ‘uitvraag’ is meegegeven.

Tweede bijeenkomst (02 maart 2022)
In de tweede bijeenkomst heeft de reflectie op het onderzoekskader (onderzoeksvragen) plaatsgevonden. De klankbordgroep heeft daarbij specifiek aandacht gevraagd voor:
- Het aspect ‘doelmatigheid’ binnen het onderzoekskader, specifiek de vraag hoe uit de evaluatie kan worden herleid of financiële middelen op een doelmatige wijze zijn geïnvesteerd (zgn. kosten-baten analyse).
- Onderbouwing van analyses met méér feiten dan alleen mondeling door geïnterviewden aangedragen zaken.
- Een concrete businesscase (financiële haalbaarheid) van de luchthaven.
- Reserves met betrekking tot interviews met raads- en statenleden ten behoeve van het onderdeel ‘terugblik’.
- Een analyse van de projectorganisatie: was in het verleden sprake van voldoende capaciteit en expertise om deze grote gebiedsontwikkeling te kunnen vlottrekken?
- Het startpunt van de evaluatie. Is dat 2009 (genoemd in onderzoekskader) of 2014 (advies commissie Wientjes)?
- Suggestie om de vraag ‘Welke invloed hadden externe effecten en omstandigheden in het bereiken van de doelen?’ te wijzigen in ‘Waarom zijn doelen wel of niet gerealiseerd’; (eerstgenoemde vraag lijkt wat te eng geformuleerd).
- Besteed voldoende aandacht aan de diverse individuele onderdelen van het project (zoals bijvoorbeeld de woningbouwontwikkeling).
- Uitbreiding van de beoogde gesprekspartners voor het onderzoek en ook te spreken met:
  - de ‘niet gevestigde bedrijven’, m.n. ‘dragende bedrijven’ voor het gebied (wat was motivatie voor niet-vestiging?);
  - bewoners Bernhardpark (Oldenzaalsestraat) als zijnde niet-usual suspects;
  - kwaliteitsteam (onder voorzitterschap Hilde Blank);
  - Aad Veenman (uit Topteam);
  - ontwikkelaar die gebied zou overnemen (wat op laatste moment niet doorging);
  - Regio Twente.

Ook heeft de klankbordgroep gesproken over het al dan niet inzetten van een externe deskundige voor een second opinion over, met name, het methodologische karakter van het onderzoek. De klankbordgroep heeft besloten dit niet te doen omdat door Berenschot ook een onafhankelijke externe deskundige (dhr. Jos Arts) is ingezet die onder andere toeziet op de methodologische juistheid van het onderzoek.

Derde bijeenkomst (12 mei 2022)
In de derde bijeenkomst is met de onderzoekers gesproken over het aangepaste onderzoekskader dat naar aanleiding van de bespreking in de klankbordgroep was gewijzigd. Daarbij is met name discussie geweest over 'inzicht in doelmatigheid van de gebiedsontwikkeling' (de kosten-batenanalyse: zie ook eerste aandachtstreepje bij de tweede bijeenkomst) die volgens de klankbordgroep (nog steeds) onderbelicht was in het gewijzigde onderzoekskader.
Klankbordgroep heeft aangegeven behoefte te hebben aan inzicht in de publieke financiële investeringen tot nu toe en de maatschappelijke resultaten. Berenschot gaat daar in het onderzoek op in. Wat Berenschot niet doet, is een oordeel geven over de verhouding tussen die kosten en baten/de doelmatigheid van de investeringen (zijn de euro's goed besteed?). Daarvoor is het nu nog te vroeg en dit maakt ook geen onderdeel uit van de opdracht.

De heer Arts (onafhankelijke externe) heeft een toelichting gegeven op zijn rol bij het onderzoek en aangegeven dat hij er (methodologisch) op toeziet dat zorgvuldig informatie wordt verzameld, verslag wordt gedaan en verantwoording wordt afgelegd. Maar ook op een evenwichtige verdeling van interviews. Berenschot blijft verantwoordelijk voor het onderzoek.

Ook heeft de klankbordgroep van de onderzoekers een toelichting gekregen op de tussentijdse resultaten van het onderzoek. Naar aanleiding van de toelichting zijn vanuit de klankbordgroep de volgende suggesties gedaan aan de onderzoekers:

Error: Reference source not found3

- Geef in het rapport bij 'beelden uit interview' duidelijk aan of het gaat om verschillende beelden bij verschillende geïnterviewden of dat het gaat om brede gemeenschappelijke beelden uit de interviews. (bewijskracht van de beweringen)
- Onderbouw dat hoge ambities alleen met lange adem, geduld en breed regionaal commitment kunnen worden gerealiseerd.
- Geef inzicht in grootte en tijdspanne van factoren (bijvoorbeeld Covid en stikstof) die ervoor hebben gezorgd dat zaken niet zijn gerealiseerd (waarbij Covid en stikstof de laatste paar jaar pas aan de orde zijn).
- Vermeld in het rapport van bevindingen iets over de legitimiteit en draagvlak van de ontwikkelingen bij omwonenden en belangengroepen.
- Zorg voor borging dat er in de toekomst reële verwachtingen ontstaan.
- Kom met aanbevelingen over hoe draagvlak voor de plannen kan worden vergroot.
- Ga in op de vraag 'hoe kun je als volksvertegenwoordiger controle en grip krijgen en houden op de materie'?

Vierde bijeenkomst (14 juli 2022)
In de vierde bijeenkomst hebben de onderzoekers een presentatie gegeven over (met name) de conclusies en aanbevelingen en is gesproken over de adviezen en aanbevelingen die de klankbordgroep wil meegeven.
Hieronder wordt nader ingegaan op de adviezen/aanbevelingen.

<u>Aanbevelingen/adviezen</u>
De klankbordgroep spreekt allereerst haar waardering uit over de kwaliteit en leesbaarheid van het onderzoeksrapport. Ook de contacten met de onderzoekers worden als plezierig en constructief ervaren.

De klankbordgroep geeft de volgende aanbevelingen/adviezen:

1. Voor de verdere behandeling van de evaluatie stelt de klankbordgroep de volgende procedure voor aan de agendacommissies van Overijssel en Enschede:
    a. Technische infosessie waar raads- en statenleden technische vragen kunnen stellen over het rapport aan de onderzoekers van Berenschot (15 september 2022)
    b. Gezamenlijke commissievergadering over de evaluatie inclusief de reactie van opdrachtgevers op de evaluatie (oktober 2022)
    c. Besluitvorming afzonderlijk in raad en PS (november 2022)

2. Opdrachtgevers wordt gevraagd met een raads-/statenvoorstel te komen over de uitkomsten van de evaluatie. Het verzoek daarbij is om naast een inhoudelijke reactie op het rapport en de aanbevelingen ook een voorstel te doen met een procesmatig karakter over de verdere uitwerking van de aanbevelingen ten behoeve van de resterende opgave van Technology Base (en de rol van PS/raad in dat proces).
3. Opdrachtgevers worden verzocht om in het raads-/statenvoorstel een volgordelijkheid (en/ of prioritering) aan te brengen voor het behandelen en uitvoeren van de aanbevelingen. Uit de aanbevelingen is een 'logische volgordelijkheid' te destilleren. Een aantal aanbevelingen is strategisch van aard en een aantal ligt meer op het uitvoerende vlak. Het ligt voor de hand om eerst de strategische keuzes te maken en de aanbevelingen met een praktisch karakter op te pakken nadat de strategische keuzes zijn gemaakt.
4. Opdrachtgevers wordt ook gevraagd om in het raads-/statenvoorstel handvatten mee te geven voor de onderwerpen waar de dialoog tussen college en raad/staten over kan worden gevoerd ten behoeve van de resterende opgave van Technology Base (met andere woorden: op welke vragen willen de colleges een reactie van PS/raad?)

De klankbordgroep heeft besloten haar rol (vooralsnog) te beperken tot het moment van oplevering van het evaluatierapport. Met het uitbrengen van de voorliggende brief is de rol van de klankbordgroep beëindigd.

Conclusie
De klankbordgroep ziet geen belemmering voor raad/PS om het evaluatierapport te bespreken.

Wij hopen u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Namens de klankbordgroep Evaluatie Technology Base,

Error: Reference source not found4

Annemieke Wissink,
voorzitter (a.i.)